

ΤΜΗΜΑ ΝΟΜΙΚΗΣ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΑΣ (ΕΚΠΑ)
ΚΑΤΑΤΑΚΤΗΡΙΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
ΑΚ. ΕΤΟΥΣ **2018-2019**
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ:
ΑΣΤΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ

ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΑ ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΑ

Το Σωματείο Σ έχει στην κυριότητά του διάφορους πίνακες ζωγραφικής, συμπεριλαμβανομένου και ενός πίνακα του γνωστού ζωγράφου Ζ. Το Σωματείο Σ, προκειμένου να επενδύσει, μέσω του Δ.Σ. του, υπό την Προεδρία του Π, αναθέτει στον Ε μέσω των γνωριμιών που έχει, να βρει αγοραστή, πράγμα που γίνεται.

Ο Ε εντόπισε τον Α ο οποίος συμφώνησε να καταβάλει το ποσό των 70.000 ευρώ για την απόκτηση του πίνακα του γνωστού ζωγράφου.

Ύστερα από την παράδοση του πίνακα στο γραφείο του, ο Α καταβάλλει στον λογαριασμό του Σωματείου Σ το συμφωνημένο ποσό. Στην πορεία αποκαλύπτεται ότι ο πίνακας δεν ήταν έργο πρωτότυπο αλλά έργο αγνώστου δημιουργού.

ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΑ ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΑ

Ερωτήματα:

- 1) Μία ή περισσότερες δικαιοπράξεις πρέπει να συναφθούν για να αποκτήσει ο Α τον πίνακα του Σωματείου; Αν απαιτούνται περισσότερες, ποιές είναι οι μεταξύ τους διαφορές;
- 2) Υπό ποιά ιδιότητα λειτουργεί ο Π κατά την ανάθεση στον Ε;
- 3) Τι είδους ενοχική πράξη είναι η ανάθεση του πίνακα στον Ε να βρει αγοραστή; Μπορεί ο Ε και εάν ναι υπό ποιά ιδιότητα και υπό ποιές προϋποθέσεις να προβεί στις σχετικές πράξεις με την διάθεση του πίνακα του Σωματείου στον Σ;
- 4) Έχει δικαίωμα ο Α μετά την αποκάλυψη της πραγματικής προέλευσης του πίνακα να αναζητήσει από το Σωματείο Σ τα χρήματα που κατέθεσε στον λογαριασμό του; Εάν ναι, σε ποιές νομικές ενέργειες θα πρέπει να προχωρήσει προς τούτο;

Απαντήσεις:

1) Δικαιοπραξία ονομάζεται δήλωση βουλήσεως που κατατείνει στην παραγωγή ηθελημένου εννόμου αποτελέσματος. Αποτελεί το κύριο «εργαλείο» πραγμάτωσης της ιδιωτικής αυτονομίας, μίας από τις κορυφαίες αρχές του ιδιωτικού δικαίου, η οποία τελεί σε άμεση συνάρτηση με τρεις βασικές συνταγματικές ελευθερίες που συνιστούν τα θεμέλια του οικοδομήματος του αστικού δικαίου: α) Την ελευθερία ανάπτυξης της προσωπικότητας (Σ5 παρ. 1), της οποίας απότοκος είναι η ελευθερία συμμετοχής στην οικονομική ζωή της Χώρας, β) την ελευθερία του συνεταιρίζεσθαι (Σ12 παρ. 1) και γ) το συνταγματικά κατοχυρωμένο δικαίωμα της ιδιοκτησίας, από το οποίο απορρέει και η ελευθερία του διατιθέναι (Σ17 παρ. 1).

Εν προκειμένω, με βάση τα δεδομένα του πρακτικού, αναφορικά με τον πίνακα φέρεται να έχουν λάβει κατ' αρχήν οι ακόλουθες δικαιοπράξεις –

ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΑ ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΑ

συμβάσεις: α) η σύμβαση της πώλησης, η οποία τυποποιείται στην διάταξη του άρθρου 513 του Αστικού Κώδικα και β) η σύμβαση της μεταβίβασης κυριότητας κινητού, η οποία τυποποιείται στην διάταξη του άρθρου 1034 του Αστικού Κώδικα.

Αναλυτικότερα, η σύμβαση της πωλήσεως, κατά την διάταξη του άρθρου ΑΚ 513, αποτελεί μία σύμβαση που χαρακτηρίζεται ενοχική, υποσχετική, συναινετική, αμφοτεροβαρής, άτυπη, αιτιώδης, επαχθής, δικαιοπραξία εν ζωή, του περιουσιακού δικαίου, με ενοχική μεταξύ των μερών νομική ενέργεια.

Με τον όρο ενοχική νοείται κάθε δικαιοπραξία με την οποία συνιστάται, αλλοιώνεται, μεταβιβάζεται ή καταργείται ενοχικό δικαίωμα (ΑΚ 287).

Με τον όρο υποσχετική νοείται κάθε δικαιοπραξία με την οποία ιδρύεται ενοχική υποχρέωση του υποσχόμενου (οφειλέτη) και αντίστοιχο ενοχικό δικαίωμα του δέκτη της υποσχέσεως (δανειστή).

Με τον όρο συναινετική νοείται κάθε δικαιοπραξία, η οποία σύμφωνα με το γράμμα της οικείας διάταξης, καταρτίζεται με μόνη την συμφωνία των συμβαλλομένων μερών (solo consensu).

Με τον όρο αμφοτεροβαρής νοείται κάθε δικαιοπραξία με την οποία δημιουργούνται ενοχικές υποχρεώσεις σε βάρος αμφοτέρων των συμβαλλομένων (καθώς και αντίστοιχα ενοχικά δικαιώματα εκατέρωθεν). Στοιχεία της έννοιας των αμφοτεροβαρών συμβάσεων είναι τα εξής: α) η ανταλλαγή δύο παροχών προς αντίθετη κατεύθυνση, β) η κάθε παροχή αποτελεί κατά τη σύμβαση αντιστάθμισμα της άλλης και γ) οι δύο παροχές εντάσσονται σε μία ενιαία σύμβαση.

Με τον όρο άτυπη νοείται η δικαιοπραξία, για το κύρος της οποίας δεν προβλέπεται ως αναγκαία η τήρηση ορισμένου συστατικού τύπου.

Με τον όρο αιτιώδης νοείται η δικαιοπραξία, της οποίας το κύρος εξαρτάται από την ύπαρξη και το κύρος της αιτίας της.

Με τον όρο επαχθής νοείται η δικαιοπραξία, στην οποία η περιουσιακή επίδοση γίνεται με ορισμένο αντάλλαγμα.

Κατά τα λοιπά, η σύμβαση της πωλήσεως αποτελεί μία δικαιοπραξία εν ζωή, ανήκουσα στο περιουσιακό δίκαιο, διότι με αυτήν μεταβάλλεται η περιουσιακή κατάσταση των δικαιοπρακτούντων, με έννομα αποτελέσματα που παράγονται εν ζωή των μερών.

Η σύμβαση της μεταβίβασης κυριότητας κινητού αποτελεί μία σύμβαση που χαρακτηρίζεται εμπράγματη, εκποιητική, τυπική, αναιτιώδης, χαριστική, δικαιοπραξία εν ζωή, του περιουσιακού δικαίου, με εμπράγματη νομική ενέργεια.

ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΑ ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΑ

Με τον όρο εμπράγματο νοείται κάθε δικαιοπραξία με την οποία συνιστάται, αλλοιώνεται, μεταβιβάζεται ή καταργείται εμπράγματο δικαίωμα.

Με τον όρο εκποιητική νοείται κάθε δικαιοπραξία με την οποία διατίθεται, ήτοι μεταβιβάζεται, αλλοιώνεται, επιβαρύνεται ή καταργείται υφιστάμενο εμπράγματο ή ενοχικό δικαίωμα, με αποτέλεσμα να επηρεάζεται άμεσα η υπόσταση του διατιθέμενου δικαιώματος. Το κύρος κάθε εκποιητικής δικαιοπραξίας προϋποθέτει εξουσία διαθέσεως του εν λόγω εκποιούμενου δικαιώματος.

Με τον όρο τυπική νοείται κάθε δικαιοπραξία, για το κύρος της οποίας προβλέπεται ορισμένος συστατικός τύπος, η μη τήρηση του οποίου επάγεται ακυρότητα της δικαιοπραξίας.

Με τον όρο αναιτιώδης νοείται κάθε δικαιοπραξία, της οποίας το κύρος δεν εξαρτάται από την ύπαρξη και το κύρος της αιτίας της.

Με τον όρο χαριστική νοείται κάθε δικαιοπραξία, στην οποία η επίδοση λαμβάνει χώρα άνευ ανταλλάγματος.

Κατά τα λοιπά, και η σύμβαση της μεταβίβασης κυριότητας κινητού αποτελεί μία δικαιοπραξία εν ζωή, ανήκουσα στο περιουσιακό δίκαιο, διότι με αυτήν επέρχεται μεταβολή στην περιουσιακή κατάσταση των δικαιοπρακτούντων, με έννομα αποτελέσματα που παράγονται εν ζωή των μερών.

Επισημαίνεται ότι η υποσχητική - ενοχική σύμβαση της πωλήσεως, κατά την διάταξη του άρθρου ΑΚ 513, παράγει ενοχικά αποτέλεσμα, ήτοι ενοχική νομική ισχύ, η οποία επάγεται την δημιουργία σχετικής ενοχικής υποχρέωσης, μεταξύ των συμβαλλόμενων μερών, του πωλητή και του αγοραστή (inter partes). **Αντίθετα, η εκποιητική – εμπράγματο σύμβαση της μεταβίβασης κυριότητας κινητού, κατά την διάταξη του άρθρου ΑΚ 1034, παράγει εμπράγματο ενέργεια, ήτοι νομική ισχύ, κατά τρόπο απόλυτο, άμεσο κι έναντι πάντων (erga omnes).**

Με βάση τα προαναφερόμενα, συνάγεται ότι το έννομο αποτέλεσμα της διάθεσης – εκποίησης του δικαιώματος της κυριότητας επί του πίνακα, από το Σωματείο Σ προς τον αγοραστή Α, θα επέλθει με την εκποιητική – εμπράγματο δικαιοπραξία της μεταβίβασης κυριότητας κινητού, σύμφωνα με την διάταξη του άρθρου ΑΚ 1034, κατά το γράμμα της οποίας «Για την μεταβίβαση κυριότητας κινητού απαιτείται παράδοση της νομής του από τον κύριο σε αυτόν που την αποκτά και συμφωνία των δύο ότι μετατίθεται η κυριότητα».

2) Η διοίκηση του νομικού προσώπου αποτελεί το απαραίτητο για την λειτουργία του όργανο, το οποίο μεριμνά για τις υποθέσεις του και εκπροσωπεί το νομικό πρόσωπο δικαστικά και εξώδικα, σύμφωνα με την διάταξη του άρθρου ΑΚ 67. **Η διοίκηση αποτελεί το καταστατικό όργανο του νομικού προσώπου.** Τούτο σημαίνει ότι η βούληση του νομικού

ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΑ ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΑ

προσώπου ταυτίζεται με αυτήν που εκφράζει, εντός των ορίων της καταστατικά προδιαγεγραμμένης εξουσίας του, το όργανο αυτό, το οποίο δεν συνιστά αντιπρόσωπο του νομικού προσώπου, σύμφωνα με όσα ορίζει η οργανική θεωρία. **Σύμφωνα με την οργανική θεωρία, το νομικό πρόσωπο αποτελεί μία ζωντανή προσωπικότητα, ένα σύνθετο όργανο με δική του ξεχωριστή βούληση, την οποίαν αποδίδουν τα όργανά του.** Οι πράξεις των οργάνων, εφ' όσον επιχειρούνται υπό την ιδιότητά τους αυτή, αποτελούν πράξεις του ίδιου του νομικού προσώπου. Συνεπώς, κάθε νομικό πρόσωπο έχει τόσο δικαιοπρακτική ικανότητα όσο και ικανότητα για αδικοπραξία, με τις παράνομες πράξεις ή παραλείψεις των οργάνων του να καταλογίζονται σε αυτό, υπό τις προϋποθέσεις του νόμου.

Σύμφωνα με την διάταξη του άρθρου **ΑΚ 70**, δικαιοπραξίες που επιχείρησε, μέσα στα όρια της εξουσίας του, το όργανο που διοικεί το νομικό πρόσωπο, υποχρεώνουν το νομικό πρόσωπο.

Η διοίκηση ασκείται κατ' αρχήν αυτοπροσώπως. Αν το όργανο της διοίκησης του νομικού προσώπου είναι πολυμελές, τότε η διοίκηση ασκείται από όλα τα μέλη του οργάνου, από κοινού. Όμως, το καταστατικό ή ο οργανισμός του νομικού προσώπου μπορεί να προβλέπει ότι η διοίκηση θα ασκείται από άλλον (υποκατάσταση κατά το ΑΚ 67) καθώς και **ότι ορισμένες υποθέσεις θα ανατεθούν σε ιδιαίτερο πρόσωπο, μέλος ή μη της διοίκησης, όπως υπάλληλο, λογιστή κοκ**, του οποίου η εξουσία διοικήσεως θα εκτείνεται και σε κάθε συναφή πράξη (ΑΚ 68 παρ. 1).

Επομένως, με βάση τα προαναφερόμενα και ιδίως την συστηματική ερμηνεία και εφαρμογή των διατάξεων των άρθρων ΑΚ 67, 68 και 70, προκύπτει ότι ο Π, κατά την ανάθεση και εφ' όσον υπάρχει σχετική καταστατική πρόβλεψη, στο πλαίσιο του ΑΚ 68, ενεργεί ως **καταστατικό όργανο του Σωματείου**, το οποίο, ενεργώντας, εντός των προδιαγεγραμμένων ορίων της καταστατικής του εξουσίας, δεσμεύει νομικά το νομικό πρόσωπο.

3) Η ανάθεση στον Ε να εξεύρει αγοραστή, διά των γνωριμιών του, προσιδιάζει στην ενοχική και άτυπη σύμβαση της εντολής, που προσδιορίζεται στην διάταξη του άρθρου ΑΚ 713, κατά την οποία, ο εντολοδόχος έχει υποχρέωση να διεξαγάγει χωρίς αμοιβή την υπόθεση που του ανέθεσε ο εντολέας.

Κατά τα λοιπά, και προκειμένου ο Ε να προβεί σε όλες τις απαραίτητες πράξεις για την διάθεση του πίνακα του Σωματείου, λεκτέα τα εξής: **α)** Εάν η συστατική πράξη ή το καταστατικό προβλέπει και ορίζει τον Ε ως ιδιαίτερο πρόσωπο, σύμφωνα με το οικείο εδάφιο του ΑΚ 68, στο οποίο, με βάση το καταστατικό, ανατίθενται τέτοιου είδους υποθέσεις, ο Ε θα αποτελεί όργανο του νομικού προσώπου, το οποίο, ενεργώντας την εκπαιητική δικαιοπραξία της ΑΚ 1034, μέσα στα προβλεπόμενα από το Καταστατικό όρια, δεσμεύει το νομικό πρόσωπο, σύμφωνα με όσα διαλαμβάνει η οργανική θεωρία και η

ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΑ ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΑ

διάταξη του άρθρου ΑΚ 70. Οι δε εξουσίες του Ε, σε περίπτωση αμφιβολίας, εκτείνονται και σε κάθε συναφή πράξη **β)** Εφ' όσον η συστατική πράξη ή το Καταστατικό δεν ορίζει τον Ε ως ιδιαίτερο πρόσωπο τον Ε, τότε, προκειμένου ο Ε να διαθέσει, για λογαριασμό του Σωματείου, τον εν λόγω πίνακα, θα πρέπει να καταστεί άμεσος αντιπρόσωπος του Σωματείου, σύμφωνα με όσα ορίζουν οι διατάξεις των άρθρων ΑΚ 211επ. Τούτο επάγεται ότι η διοίκηση του Σωματείου θα καταρτίσει την προβλεπόμενη στην διάταξη του ΑΚ 216 πληρεξουσιότητα, η οποία αποτελεί μονομερή, απευθυντέα και τυπική δικαιοπραξία και η οποία θα προβλέπει με σαφήνεια ότι παρέχει εξουσία άμεσης αντιπροσώπευσης στον Ε για την δικαιοπραξία. Η πληρεξουσιότητα μάλιστα υπόκειται στον τύπο της δικαιοπραξίας, ένεκα της οποίας καταρτίζεται, σύμφωνα με την ΑΚ 217. Κατά συνέπεια, με την έγκυρη κατάρτιση της εν λόγω πληρεξουσιότητας του Σ προς τον Ε, ο Ε θα αποκτήσει εξουσία άμεσης αντιπροσώπευσης του Σ κατά τα άρθρα ΑΚ 211επ. και ως εκ τούτου, η δήλωση βουλήσεως του Ε, στο πλαίσιο της σύμβασης της ΑΚ 1034, στο όνομα και για λογαριασμό του Σ, μέσα στα όρια της εξουσίας αντιπροσώπευσης, παράγει έννομες συνέπειες, κατά τρόπο άμεσο, υπέρ και κατά του αντιπροσωπευόμενου Σωματείου.

4) Πλάνη είναι η εσφαλμένη γνώση ή η μη συνειδητή άγνοια της πραγματικότητας, με αποτέλεσμα να υπάρχει διάσταση μεταξύ της πραγματικότητας και της παράστασης που έχει γι' αυτήν ο πλανώμενος. Με βάση την συστηματική ερμηνεία και εφαρμογή των διατάξεων των άρθρων ΑΚ140-142 και ΑΚ 184, τυχόν ουσιώδης πλάνη εν τη δηλώσει, η οποία οδηγεί αιτιωδώς στην κατάρτιση της δικαιοπραξίας, καθιστά αυτήν ακυρώσιμη κατά το ΑΚ 184 και τα άρθρα ΑΚ 154-157. Η δε πλάνη είναι ουσιώδης όταν αναφέρεται σε σημείο τόσο σπουδαίο για την όλη δικαιοπραξία, ώστε, αν το πρόσωπο γνώριζε την πραγματική κατάσταση, δεν θα επιχειρούσε την δικαιοπραξία. Συνεπώς, το ουσιώδες της πλάνης προκύπτει με βάση αντικειμενικό και υποκειμενικό κριτήριο.

Στην προκειμένη περίπτωση, ο Α ανακαλύπτει ότι ο πωληθείς πίνακας δεν ήταν πράγματι έργο πρωτότυπο, γνωστού ζωγράφου, αλλά ενός αγνώστου δημιουργού. Το στοιχείο αυτό είναι τόσο σπουδαίο ώστε εάν ο Α εγνώριζε εξ αρχής την αληθινή ταυτότητα του πίνακα δεν θα προέβαινε στην κατάρτιση της δικαιοπραξίας, γεγονός που καθιστά την πλάνη ουσιώδη και την δικαιοπραξία ακυρώσιμη. Με την άσκηση διαπλαστικής αγωγής για ακύρωση κατά το άρθρο ΑΚ 155, ο Α μπορεί να επιτύχει την ακύρωση της δικαιοπραξίας, με την έκδοση αμετάκλητης διαπλαστικής δικαστικής απόφασης, η οποία με την δημοσίευσή της, θα ανατρέψει αναδρομικώς τα έννομα αποτελέσματα της διάθεσης του πίνακα (ex tunc), σύμφωνα με την διάταξη του άρθρου ΑΚ 184, η οποία ορίζει τα εξής: «*Η ακυρώσιμη δικαιοπραξία μετά την ακύρωσή της εξομοιώνεται με την εξαρχής άκυρη, με την επιφύλαξη των διατάξεων που αφορούν εμπράγματα δικαιώματα που τρίτος απέκτησε από σύμβαση που ακυρώθηκε*».

ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΑ ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΑ

Κατόπιν αυτού, ο Α έχει δικαίωμα να ασκήσει **αγωγή αδικαιολογήτου πλουτισμού** με βάση την διάταξη του ΑΚ 904, προκειμένου να διεκδικήσει δικαστικά τα χρήματα που κατέβαλε, χρήματα που καταβλήθηκαν αχρεώστητα στο Σωματείο, για αιτία λήξασα, επί ζημιά της περιουσίας του Α, σύμφωνα με τα προαναφερθέντα.

5) Το δικαίωμα του Α να ζητήσει με αγωγή την ακύρωση της δικαιοπραξίας αποτελεί **διαπλαστικό δικαίωμα**. Με την έννοια αυτή νοείται κάθε δικαίωμα που παρέχει την εξουσία στον δικαιούχο να επιφέρει μονομερώς μία έννομη μεταβολή πάνω σε δικαίωμα ή έννομη σχέση ή κατάσταση. Τα διαπλαστικά δικαιώματα διακρίνονται σε αυτοτελή, ήτοι σε εκείνα που δεν συνδέονται με ορισμένη έννομη σχέση όπως π.χ. η κατάληψη αδεσπότη κινήτου κατά την ΑΚ 1057 και σε μη αυτοτελή, ήτοι σε εκείνα που συνδέονται με ορισμένη υφιστάμενη έννομη σχέση όπως π.χ. το δικαίωμα της καταγγελίας της σύμβασης εξαρτημένης εργασίας. Τα διαπλαστικά δικαιώματα, ανάλογα με το είδος της μεταβολής που επιφέρουν, κατευθύνονται, είτε σε κτήση ή σύσταση δικαιώματος, είτε σε αλλοίωση δικαιώματος, είτε σε κατάργησή του. Ιδιαίτερη κατηγορία διαπλαστικού δικαιώματος αποτελεί το διευθυντικό δικαίωμα του εργοδότη να καθορίζει τον χρόνο, τον τόπο και τον τρόπο παροχής της εργασίας εκ μέρους του εργαζομένου. Κάθε δε διαπλαστικό δικαίωμα υπόκειται σε **αποσβεστική προθεσμία**, η άπρακτη παρέλευση της οποίας συνεπάγεται την απώλεια του δικαιώματος, ήτοι την οριστική του εξαφάνιση. Εν προκειμένω και αναφορικά με το διαπλαστικό δικαίωμα της άσκησης αγωγής προς ακύρωση δικαιοπραξίας, η αποσβεστική προθεσμία ορίζεται κατ' αρχήν διετής στο άρθρο ΑΚ 157, σύμφωνα με το οποίο *«όταν περάσουν δύο χρόνια από την δικαιοπραξία επέρχεται απόσβεση του δικαιώματος για ακύρωση. Αν η πλάνη ή η απάτη ή η απειλή εξακολούθησαν και μετά την δικαιοπραξία, η διετία αρχίζει από τότε που πέρασε η κατάσταση αυτή. Σε καμία περίπτωση δεν επιτρέπεται ακύρωση όταν περάσουν είκοσι χρόνια από την δικαιοπραξία»*.